

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота

на правах рукопису

Стрелець Дарини Володимирівни

УДК 336.14.352

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Механізм формування доходів місцевих бюджетів»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Дарина СТРЕЛЕЦЬ

Керівник роботи

Мартинюк Галина Петрівна

к.е.н. ст.викладач

Житомир – 2026

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, к.е.н., проф. Суліменко Лариса Антонівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № ____ від «____» червня 2026 р.

В. о. завідувача кафедри фінансів і кредиту _____ Інна Шубенко

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Дарина Володимирівна СТРЕЛЕЦЬ** захистила кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА

«____» червня 2026 р.

АНОТАЦІЯ

Стрелець Д. В. Механізм формування доходів місцевих бюджетів. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2026.

У роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти та проведено аналіз динаміки та структури доходів бюджету громади за 2023 –2025 рр., визначено основні джерела формування доходів. Оцінено вплив соціально-економічних чинників, зокрема воєнного стану та змін у податковій політиці, на формування доходної частини бюджету.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи бюджету, механізм формування доходів, податкові надходження, фінансова децентралізація, територіальна громада, бюджетна політика, фінансова самостійність, місцеві фінанси.

ABSTRACT

D. Strelets. Mechanism of local budget revenue formation. – Qualification work in the form of a manuscript.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 072 – Finance, banking and insurance. – Polissia National University, Zhytomyr, 2026.

The paper examines the theoretical and practical aspects of the mechanism of local budget revenue formation using the example of the Kyiv city territorial community. The economic essence of local budget revenues, their classification and role in ensuring the financial independence of local government bodies are revealed.

An analysis of the dynamics and structure of community budget revenues for 2023–2025 was conducted, the main sources of revenue formation were identified. The impact of socio-economic factors, in particular martial law and changes in tax policy, on the formation of the budget revenue part was assessed.

Keywords: local budget, budget revenues, revenue generation mechanism, tax revenues, financial decentralization, territorial community, budget policy, financial independence, local finances.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	7
Висновки до розділу 1.....	12
Розділ 2 АНАЛІЗ СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	13
Висновки до розділу 2.....	22
Розділ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	23
Висновки до розділу 3.....	28
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ	33

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю удосконалення підходів до формування доходів місцевих бюджетів в умовах трансформації бюджетної системи України, зміни міжбюджетних відносин, розширення податкових повноважень органів місцевого самоврядування та зростання ролі міжбюджетних трансфертів. Наявні диспропорції у фінансовій спроможності територіальних громад, залежність місцевих бюджетів від централізованих ресурсів, нестабільність окремих джерел надходжень і вплив зовнішніх соціально-економічних факторів актуалізують потребу в комплексному науковому аналізі механізму формування доходів місцевих бюджетів та пошуку напрямів його оптимізації.

Аналіз механізму формування доходів місцевих бюджетів та способів їх управління залишається актуальним, оскільки досі не існує проблема із фінансовим забезпеченням територіальних громад. Додатково, військові дії, спричинені агресією російської федерації, завдали значних фінансових збитків територіальним громадам. Вагомий внесок у дослідження цієї теми зробили такі науковці, як: О. Бондар, Т. Борисова, А. Валянська, Д. Гончарова, С. Клименко, В. Мороз, Н. Скопенко, О. Шепеленко та інші. Вони розглядали питання сутності формування доходів місцевих бюджетів, їх класифікацію та методи управління ними. Однак аспекти практичного використання методів імітаційного моделювання у діяльності та формування доходів територіальних громад ще недостатньо висвітлені у науковій літературі.

Мета дослідження полягає у теоретно-методичному обґрунтуванні механізму формування доходів місцевих бюджетів та визначенні напрямів його вдосконалення. Для досягнення мети в роботі визначено такі **завдання**:

- визначити теоретичні засади механізму формування доходів місцевих бюджетів;
- провести аналіз стану та особливостей формування доходів місцевих бюджетів;

- розробити рекомендації щодо вдосконалення механізму формування доходів місцевих.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес формування доходів місцевих бюджетів. Предметом дослідження постає сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів щодо удосконалення механізму формування доходів Київської МТГ.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано широкий спектр методів;

- індукції та дедукції, теоретичного узагальнення та наукової абстракції — для розкриття економічної сутності місцевих бюджетів, визначення їхньої суспільної ролі та класифікації джерел формування доходів у першому розділі;
- системного та порівняльного аналізу — при вивченні структури чинного нормативно-правового забезпечення фінансової системи України в умовах воєнного стану;
- статистико-економічні методи (зокрема горизонтальний, вертикальний та трендовий аналіз) — для дослідження фактичної динаміки, оцінки структури та тенденцій формування власних надходжень і міжбюджетних трансфертів у бюджеті Київської міської територіальної громади протягом 2022–2025 рр;
- табличний та графічний методи — для наочного відображення, візуалізації та систематизації результатів емпіричного аналізу бюджетних показників Київської МТГ;
- економіко -математичного моделювання (а саме метод найменших квадратів та багатофакторний регресійний аналіз) — у третьому розділі для побудови прогнозової моделі доходів бюджету Київської МТГ на 2026 р залежно від зміни таких соціально-економічних чинників, як середня заробітна плата, рівень зайнятості та кількість суб'єктів підприємництва.

Практичне значення отриманих результатів полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-методичних положень та визначенні конкретних практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму формування доходів місцевих бюджетів в контексті забезпечення сталого розвитку громад та

регіонів.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні результати дослідження було опубліковано в електронному журналі «Ефективна економіка» включеному до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б») в 2026р. №5 на тему «Фінансові аспекти формування дохідної частини бюджету територіальних громад.» [додаток А]

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Обсяг основної частини кваліфікаційної роботи становить 32 друковані сторінки. Робота складається із вступу, трьох розділів що містять 9 таблиць та 6 рисунків, висновків, списку використаних джерел (39 найменувань), додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Економічна сутність місцевих бюджетів визначається їх роллю як фінансової основи діяльності органів місцевого самоврядування та важливої складової бюджетної системи держави, через яку здійснюється розподіл і перерозподіл частини валового внутрішнього продукту на територіальному рівні. Місцеві бюджети є формою акумуляції та використання фінансових ресурсів, що забезпечують виконання власних і делегованих повноважень територіальних громад, задоволення суспільних потреб населення та реалізацію соціально-економічної політики на місцях. Вони відображають економічні відносини між державою, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання та населенням у процесі формування, розподілу й використання грошових фондів, спрямованих на розвиток відповідних адміністративно-територіальних одиниць [1].

Проаналізувавши та визначивши поняття «місцеві бюджети», можна зауважити, що місцеві бюджети займають особливе місце не лише в бюджетній системі держави, але й одне з центральних місць в економічній та фінансовій системі держави, а також відіграють важливу суспільну роль (рис. 1.1) [2].

Роль місцевих бюджетів у фінансовій системі держави також полягає у забезпеченні збалансованості бюджетної системи загалом. Вони є складовою консолідованого бюджету країни та взаємодіють з державним бюджетом через систему міжбюджетних відносин, що включає перерозподіл фінансових ресурсів у формі трансфертів з метою вирівнювання фінансової спроможності територіальних громад. Така взаємодія дозволяє зменшувати диспропорції між регіонами, забезпечувати мінімальні соціальні стандарти та гарантії для населення незалежно від місця проживання, а також підтримувати макроекономічну стабільність [3]. Суспільна роль місцевих бюджетів відображена на рис.1.1.

Рис. 1.1. Суспільна роль місцевих бюджетів

Джерело: побудовано автором на основі [2].

Доходи місцевих бюджетів є частиною фінансових ресурсів, які акумулюються на певній території чи в регіоні та використовуються для забезпечення потреб його мешканців. Формування доходів місцевих бюджетів відбувається із врахуванням особливих потреб та пріоритетних напрямків розвитку конкретних територій, але одночасно вони використовуються для фінансування загальнонаціональних програм на рівні місцевого самоврядування.

Доходи місцевих бюджетів формують матеріальну основу діяльності територіальних громад та визначають рівень їх фінансової самостійності, спроможність реалізовувати соціально-економічну політику на відповідній території, а також здатність забезпечувати стабільне фінансування суспільних потреб населення [4].

Економічний зміст доходів місцевих бюджетів полягає у відображенні фінансових відносин між державою, органами місцевого самоврядування,

суб'єктами господарювання та фізичними особами з приводу формування грошових фондів місцевого рівня. Доходи місцевих бюджетів не з'являються хаотично, а вони формуються через організований процес розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту (ВВП).

Класифікація доходів місцевих бюджетів здійснюється з урахуванням економічної природи надходжень, джерел їх формування та ступеня закріплення за відповідним рівнем бюджетної системи. У структурі доходів місцевих бюджетів традиційно відповідно до ст. 9 Бюджетного кодексу України та бюджетної класифікації [38] виділяються надходження, що формуються за рахунок податкових платежів, неподаткових доходів, доходів від операцій з капіталом, а також міжбюджетних трансфертів (рис. 1.2) [5].

За видом місцевого бюджету, до якого зараховуються доходи, вони ранжуються на:

- доходи бюджету АРК і обласних бюджетів;
- доходи районних бюджетів;
- доходи бюджетів селищних, сільських, міських територіальних громад.

Податкові надходження становлять основу дохідної бази місцевих бюджетів і характеризуються відносною стабільністю та прогнозованістю. Вони формуються за рахунок загальнодержавних і місцевих податків та зборів, частина яких закріплюється за місцевими бюджетами відповідно до бюджетного законодавства.

Неподаткові доходи місцевих бюджетів є додатковим джерелом фінансових ресурсів і включають надходження від використання комунального майна, плати за надання адміністративних послуг, штрафних санкцій, а також інших платежів, не пов'язаних безпосередньо з оподаткуванням.

Доходи від операцій з капіталом формуються внаслідок відчуження об'єктів комунальної власності, реалізації земельних ділянок та інших активів територіальних громад. Ці надходження мають, як правило, разовий характер і використовуються для фінансування інвестиційних та інфраструктурних

проектів, спрямованих на розвиток місцевої економіки та покращення умов життєдіяльності населення.

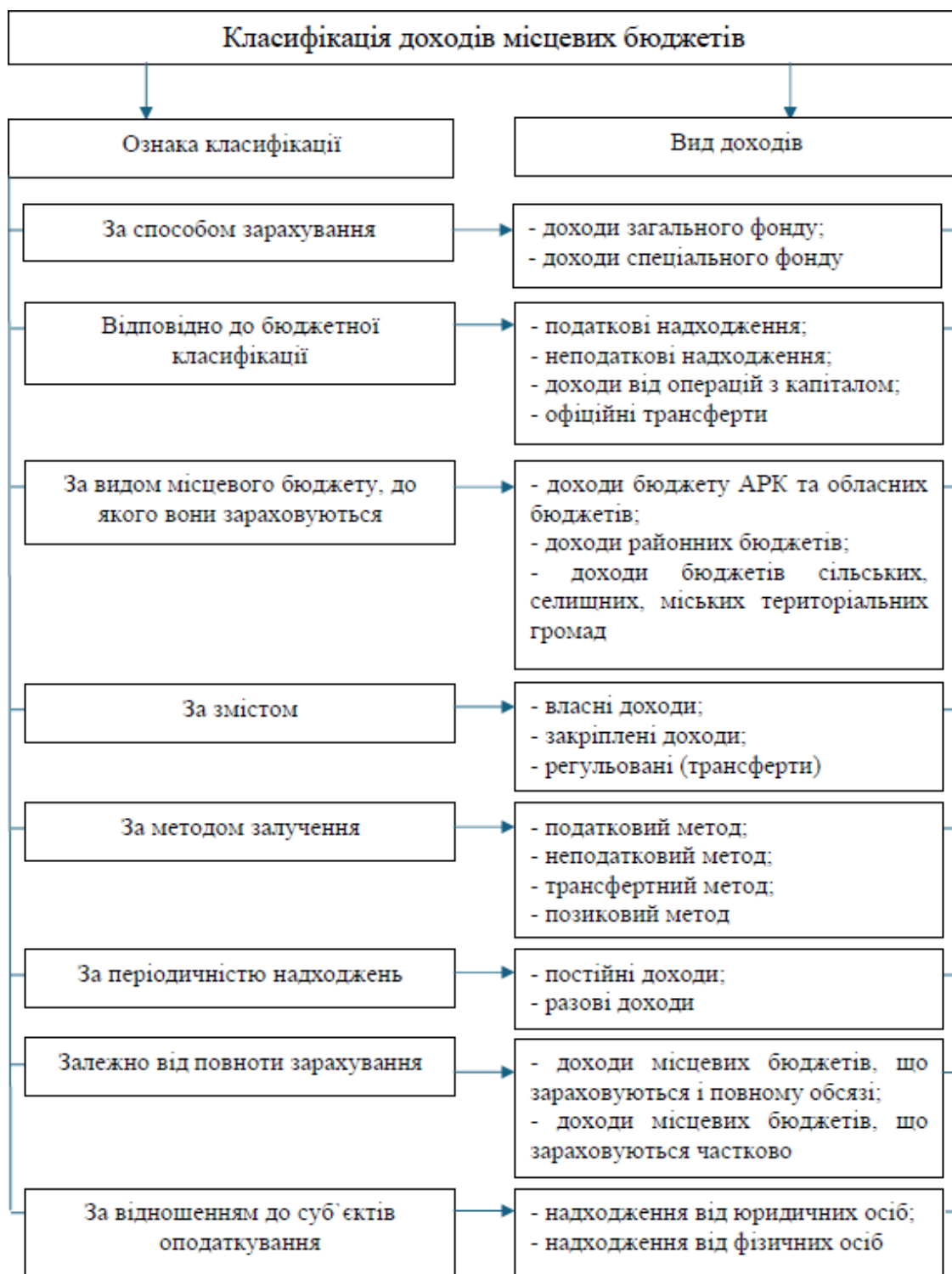

Рис. 1.2. Класифікація доходів місцевих бюджетів

Джерело: побудовано автором на основі [4,5].

Міжбюджетні трансфери виступають інструментом бюджетного регулювання та вирівнювання фінансової спроможності територіальних громад.

Їх надання з державного бюджету зумовлене необхідністю забезпечення мінімальних соціальних стандартів, компенсації нерівномірності податкового потенціалу регіонів та підтримки виконання делегованих повноважень.

Нормативно-правове забезпечення механізму формування доходів місцевих бюджетів становить комплекс законодавчих і підзаконних актів, які регулюють бюджетні, податкові та фінансові відносини між державою, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання та населенням у процесі мобілізації фінансових ресурсів на місцевому рівні [9].

Формування доходів місцевих бюджетів, а також повноваження і відповідні функції учасників бюджетного процесу на місцях регламентуються законодавчою базою, до якої, відповідно статті 4 Бюджетного кодексу України, належить (рис. 1.3):

- Конституція України [22];
- Бюджетний кодекс [3];
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» ;
- Податковий кодекси України [25];
- Закон України «Про державний бюджет України» на відповідний рік [29-31];
- нормативно-правові акти кабінету Міністрів України;
- нормативно-правові акти органів виконавчої влади;
- інші закони, які регулюють бюджетні відносини у сфері формування доходів місцевих бюджетів.

Бюджетно-правове регулювання забезпечує дотримання принципів самостійності, збалансованості та справедливості у розподілі фінансових ресурсів між територіальними громадами з урахуванням їх податкового потенціалу та потреб.

Податкові норми визначають фіскальні повноваження органів місцевого самоврядування, можливості впливу на формування доходної бази та межі податкової ініціативи на місцевому рівні [8].

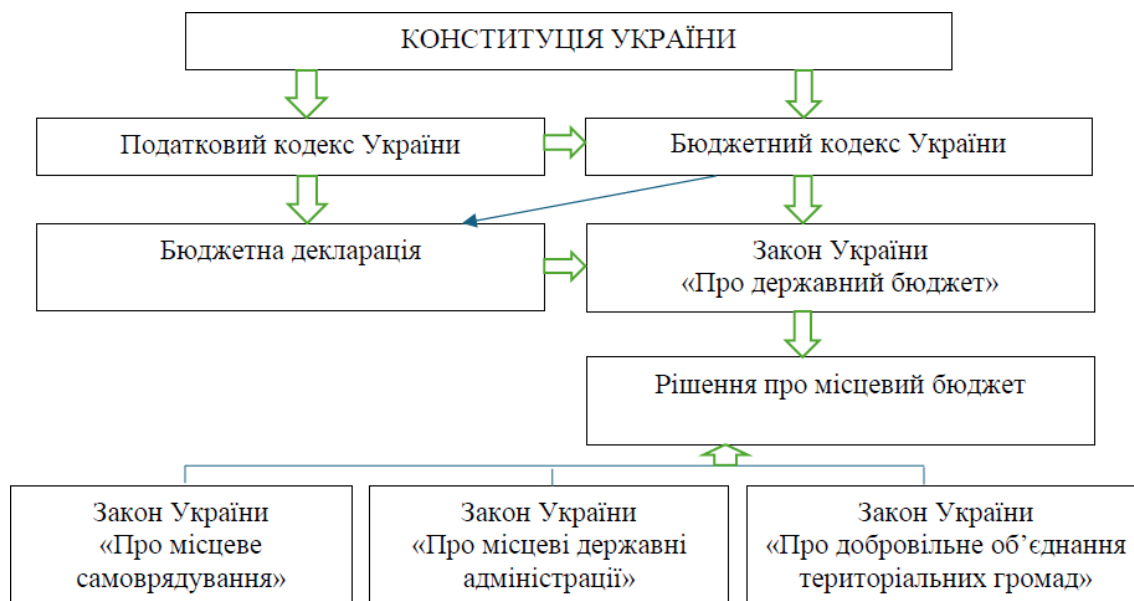

Рис. 1.3. Чинна нормативно-правова база забезпечення функціонування доходів місцевих бюджетів

Джерело: побудовано автором на основі [3,33].

Отже проведене дослідження дозволяє сформулювати уявлення про дохідну частину бюджетів територіальних громад як елемента фінансової системи держави. Доходи визначаються фінансовими аспектами механізму забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

Висновки до розділу 1

1. Досліджено теоретичні аспекти механізму формування доходів місцевих бюджетів показав, що вони є невід'ємною складовою фінансової стійкості та ефективного функціонування місцевих громад. Формування, облік та управління доходами дозволяють громадам підтримувати фінансову самостійність, спроможність реалізовувати соціально-економічну політику на відповідній території, а також здатність забезпечувати стабільне фінансування суспільних потреб населення.

2. Виражено, що ефективне управління доходами бюджету передбачає використання сучасних методів прогнозування, аналізу та контролю, що сприяє зменшенню невизначеності та забезпеченню фінансової стабільності

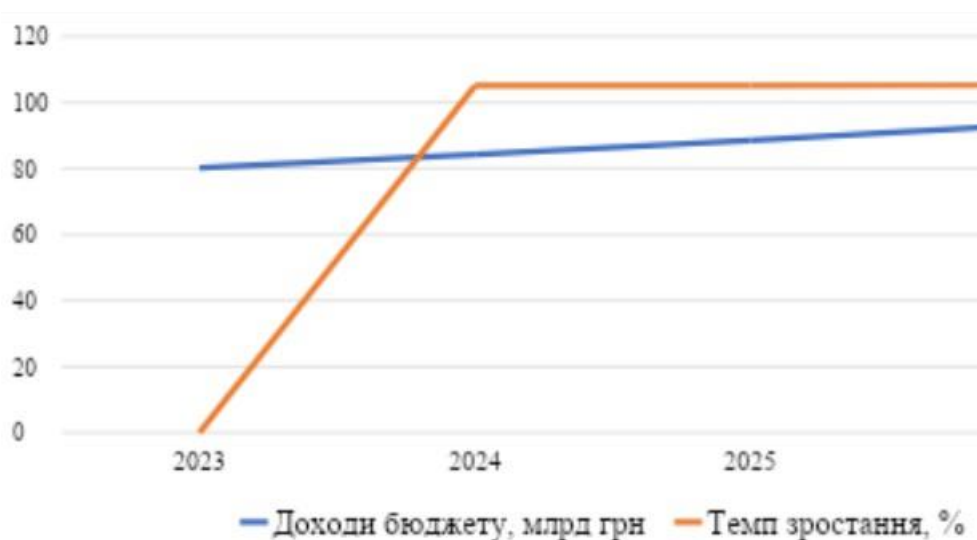
територіальної громади.

3. Узагальнено наукові підходи до оцінки ефективності формування доходів місцевих бюджетів та визначено основні чинники впливу на дохідну базу територіальних громад. Встановлено, що обсяг бюджетних надходжень залежить від рівня економічного розвитку території, зайнятості населення, інвестиційної активності, стану підприємництва та ефективності податкового адміністрування.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Структура та динаміка доходів місцевих бюджетів у сучасних соціально-економічних умовах відображають характер і глибину трансформаційних процесів, що відбуваються в економіці держави, системі публічних фінансів та сфері міжбюджетних відносин. Дохідна частина місцевих бюджетів формується під впливом комплексу макроекономічних, інституційних і соціальних чинників, серед яких визначальними є темпи економічного зростання, рівень зайнятості та доходів населення, стан підприємницької активності, податкова політика держави, а також масштаби бюджетної децентралізації. Саме ці фактори зумовлюють зміни у співвідношенні окремих джерел надходжень, впливають на стабільність доходної бази та визначають фінансову спроможність територіальних громад.

**Рис. 2.1. Динаміка загальних доходів бюджету Київської МТГ
у 2023–2025 рр.**

Джерело: побудовано автором на основі бюджетної звітності.[10,11,12]

Наведені дані свідчать про стійку тенденцію до зростання доходів бюджету Київської міської територіальної громади у середньостроковій перспективі. Фактичний обсяг доходів у 2023 р. виступає базою для прогнозування, тоді як прогнозні показники 2024 -2025 рр. сформовані з урахуванням очікуваного відновлення економічної активності, стабілізації податкових надходжень та збереження ролі Києва як ключового фінансово-економічного центру країни. Проаналізуємо динаміку та структуру доходів бюджету Київської міської територіальної громади на рис 2.1, 2.2.

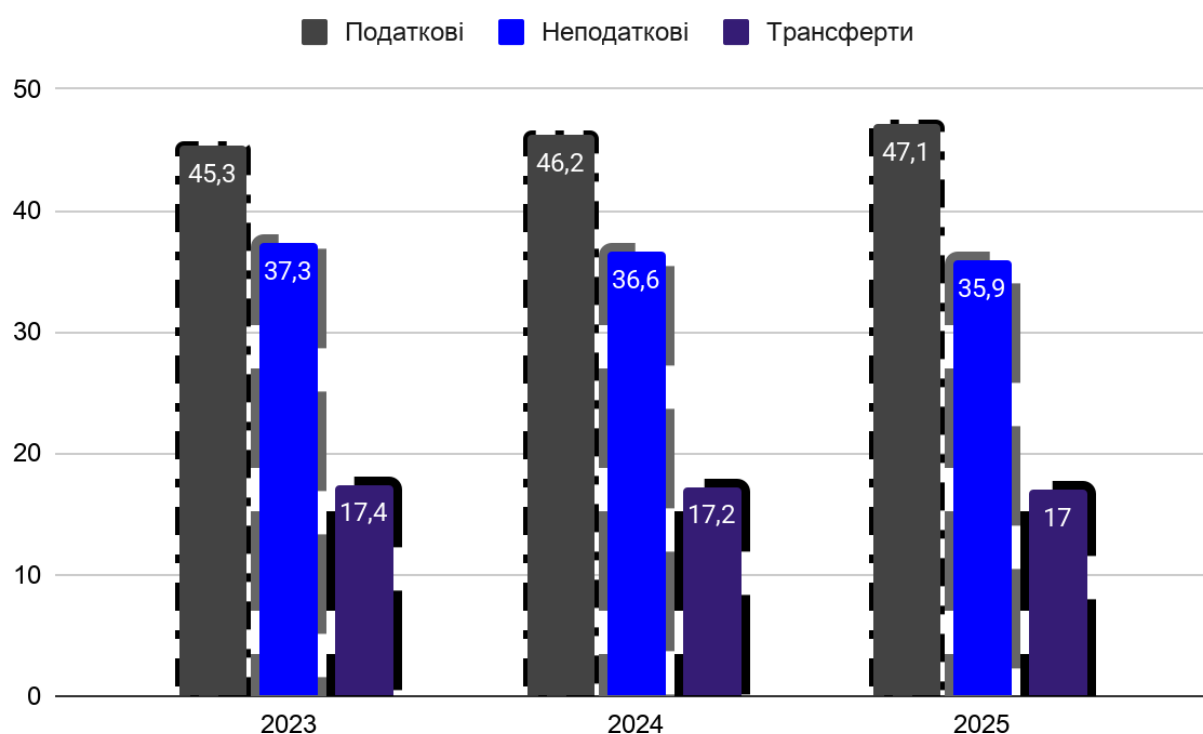

Рис. 2.2. Структура доходів бюджету Київської МТГ за джерелами у 2023–2025 рр, %

Джерело: Систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету Київської МТГ.

Структурний аналіз доходів бюджету демонструє поступове зростання питомої ваги податкових надходжень у загальному обсязі доходів громади. Це свідчить про посилення фінансової автономії міського бюджету та зменшення залежності від міжбюджетних трансфертів, що є позитивною тенденцією з точки зору фінансової стійкості місцевого самоврядування. Частка загального та спеціального фондів бюджету Київської МТГ продемонстрована в табл.2.1.

Таблиця 2. 1.

Частка загального та спеціального фондів у доходах бюджету Київської МТГ, %

Рік	Загальний фонд %	Спеціальний фонд %
2023	62,1	37,9
2024	63,0	37,0
2025	64,0	36,0

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету Київської МТГ.

Зростання частки загального фонду у структурі доходів бюджету Київської МТГ відображає тенденцію до підвищення стабільності бюджетних надходжень. Це створює більш прогнозовану фінансову базу для фінансування поточних видатків та реалізації соціально-економічних програм.

Частка податкових доходів у загальному обсязі місцевих бюджетів надходжень свідчить про рівень економічного розвитку відповідної території, масштаби господарської діяльності та ефективність адміністрування податків. Зміни у структурі податкових надходжень часто пов'язані з реформуванням податкової системи, перерозподілом податкових повноважень між рівнями влади, а також із коливаннями ділової активності, що впливають на базу оподаткування [12].

Динаміка неподаткових доходів залежить від ефективності управління комунальною власністю, якості надання адміністративних послуг, а також від рівня правової дисципліни платників. Посилюється значення оптимізації використання комунального майна та впровадження прозорих механізмів його оренди чи відчуження.

Міжбюджетні трансфери є інструментом фінансового вирівнювання та підтримки виконання делегованих державою повноважень (рис. 2.3). Їх частка у доходах окремих територіальних громад залишається значною, що свідчить про нерівномірність податкового потенціалу регіонів і збереження залежності частини місцевих бюджетів від централізованих ресурсів [12].

Для аналізу тенденцій зміни доходів місцевих бюджетів у часовому вимірі важлива динаміка надходжень, яка відображає чутливість місцевих фінансів до макроекономічних коливань, інфляційних процесів, змін валютного

курсу та інших факторів зовнішнього середовища. В умовах воєнного стану чи інших надзвичайних обставин додатковий вплив на структуру та динаміку доходів чинять перерозподіл бюджетних ресурсів на користь оборонних і соціально захисних потреб, що змінює фінансові пріоритети держави та територіальних громад [13].

Податкові та неподаткові надходження у системі доходів бюджету Київської міської територіальної громади формують фінансову основу функціонування столиці як адміністративного, економічного та інфраструктурного центру держави. Специфіка доходної бази бюджету Києва зумовлена високою концентрацією суб'єктів господарювання, значною чисельністю населення, розвиненим ринком праці, масштабною інвестиційною діяльністю та особливим статусом міста. Динаміка податкових та неподаткових доходів бюджету відображена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Динаміка податкових і неподаткових надходжень бюджету
Київської МТГ у 2023–2025 рр., млн грн.**

Вид податку	2023	2024	Абсолютне відхилення 2024/2023, млн грн.	2025	Абсолютне відхилення 2025/2024, млн грн.	Темп росту, %	
						2024/2023	2025/2024
Податкові надходження	61987,3	65420,0	3432,7	68900,0	3480,0	105,5	105,3
Неподаткові надходження	10183,6	11250,0	1066,4	12300,0	1050,0	110,5	109,3
Разом власні доходи	72170,9	76670,0	4499,1	81200,0	4530,0	106,2	105,9
Частка податкових, %	85,9	85,3	-	84,9	-	-	

Джерело: Систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету КМТГ.

Дані таблиці свідчать, що впродовж 2023-2025 рр. податкові надходження стабільно формують понад 84 % власних доходів бюджету Київської міської територіальної громади, що підтверджує їх системоутворюючу роль у фінансовому забезпеченні громади. У 2024 р. зафіксовано відчутне зростання як податкових, так і неподаткових надходжень, що пов'язано з адаптацією економіки столиці до воєнних умов та відновленням ділової активності.

Поступове зростання неподаткових доходів у 2024 -2025 рр. свідчить про посилення ролі власних ресурсів громади, зокрема доходів від майна, адміністративних послуг і діяльності комунальних підприємств. Оскільки специфіка доходної бази бюджету Києва зумовлена високою концентрацією суб'єктів господарювання, значною чисельністю населення, розвиненим ринком праці, масштабною інвестиційною діяльністю та особливим статусом міста то у структурі доходів бюджету громади домінують податкові надходження, які забезпечують основний обсяг фінансових ресурсів і визначають рівень бюджетної самодостатності (табл.2.3).

Таблиця 2.3.

**Динаміка податкових і неподаткових надходжень бюджету
Київської МТГ у 2022–2025 рр., млн грн**

Рік	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Разом власні доходи	Частка податкових, %
2022	54 210,4	8 965,7	63 176,1	85,8
2023	61 987,3	10 183,6	72 170,9	85,9
2024	65 420,0	11 250,0	76 670,0	85,3
2025	68 900,0	12 300,0	81 200,0	84,9

Джерело: Систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету КМТГ.

Проведені дослідження свідчать, що впродовж 2022-2025 р. податкові надходження стабільно формують понад 84 % власних доходів бюджету Київської міської територіальної громади, що підтверджує їх системоутворюючу роль у фінансовому забезпеченні громади. У 2023 р. зафіксовано відчутне зростання як податкових, так і неподаткових надходжень, що пов'язано з адаптацією економіки столиці до воєнних умов та відновленням ділової активності. Поступове зростання неподаткових доходів у 2024 –2025 рр свідчить про посилення ролі власних ресурсів громади, зокрема доходів від майна, адміністративних послуг і діяльності комунальних підприємств, хоча їх питома вага залишається суттєво нижчою порівняно з податковими джерелами. Для більш детального аналізу податкових надходжень бюджету дослідимо динаміку податкових надходжень по окремих податках (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка податкових надходжень бюджету
Київської МТГ 2022–2025 рр., млн грн**

Вид податку	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. +, – до 2022 р
Податок на доходи фізичних осіб	39 480,2	45 860,7	48 900,0	51 500,0	12019,8
Податок на майно (в т.ч. плата за землю)	8 340,6	9 120,3	9 800,0	10 400,0	2039,4
Єдиний податок	4 210,5	4 890,8	5 200,0	5 500,0	1289,5
Інші податкові надходження	2 179,1	2 115,5	1 520,0	1 500,0	-679,1
Разом податкові	54 210,4	61 987,3	65 420,0	68 900,0	14689,6

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету Київської МТГ.

Аналіз динаміки податкових надходжень показує, що податок на доходи фізичних осіб є ключовим джерелом наповнення бюджету Київської громади, формуючи близько двох третин усіх податкових надходжень. Це зумовлено концентрацією трудових ресурсів, високим рівнем зайнятості та рівнем заробітної плати у столиці. Податок на майно та плата за землю демонструють стабільну динаміку зростання, на які впливають, ріст мінімальної заробітної плати (що є базою для обрахунку ставок податку на нерухомість) та збільшення нормативної вартості земельних ресурсів. Єдиний податок поступово збільшується, завдяки відновленню малого підприємництва і соціальних стандартів. Водночас частка інших податків зменшується, що вказує на концентрацію доходної бази навколо кількох ключових бюджетоутворюючих платежів.

Податкові надходження бюджету Київської МТГ характеризуються стабільністю та високою питомою вагою у загальному обсязі доходів. Найбільшу частку традиційно становить податок на доходи фізичних осіб, що формується за рахунок значної кількості зайнятого населення та високого рівня середньої заробітної плати у столиці. Вагоме значення мають також місцеві податки і збори, зокрема податок на майно, єдиний податок та туристичний збір, що відображає активність малого і середнього бізнесу, розвиток сфери послуг та нерухомості. Динаміка податкових надходжень безпосередньо

залежить від стану економічної кон'юнктури, інвестиційної привабливості міста та ефективності адміністрування податкових платежів [6].

Разом з тим, на розмір податкових надходжень впливає система податкових пільг та преференцій. Досліджуючи вплив податкових пільг і легальних схем мінімізації податкового навантаження на фіскальну стійкість бюджету, Голинський Ю. стверджує, що «підвищення фіскальної стійкості України неможливе без системного перегляду підходів до управління податковими пільгами» [6], та вказує «йдеться не про механічне скорочення всіх пільг, а про перехід до моделі, за якої кожна податкова преференція розглядається як форма бюджетних видатків із чітко визначеною метою, часовими обмеженнями та вимірюваними результатами» [6]. Він робить висновки, що визначений «підхід дозволяє поєднати завдання мобілізації доходів із потребами соціальної політики, відновлення економіки та поступової адаптації до стандартів Європейського Союзу» [6].

Неподаткові надходження бюджету Київської МТГ формуються за рахунок плати за надання адміністративних послуг, орендної плати за користування комунальним майном, надходжень від господарської діяльності комунальних підприємств, штрафів та інших обов'язкових платежів. Їх частка є меншою порівняно з податковими надходженнями, проте вони відіграють важливу роль у забезпеченні диверсифікації доходної бази та підвищенні фінансової гнучкості бюджету. Ефективність управління комунальною власністю, прозорість процедур оренди та продажу майна, а також цифровізація адміністративних послуг безпосередньо впливають на обсяг таких надходжень.

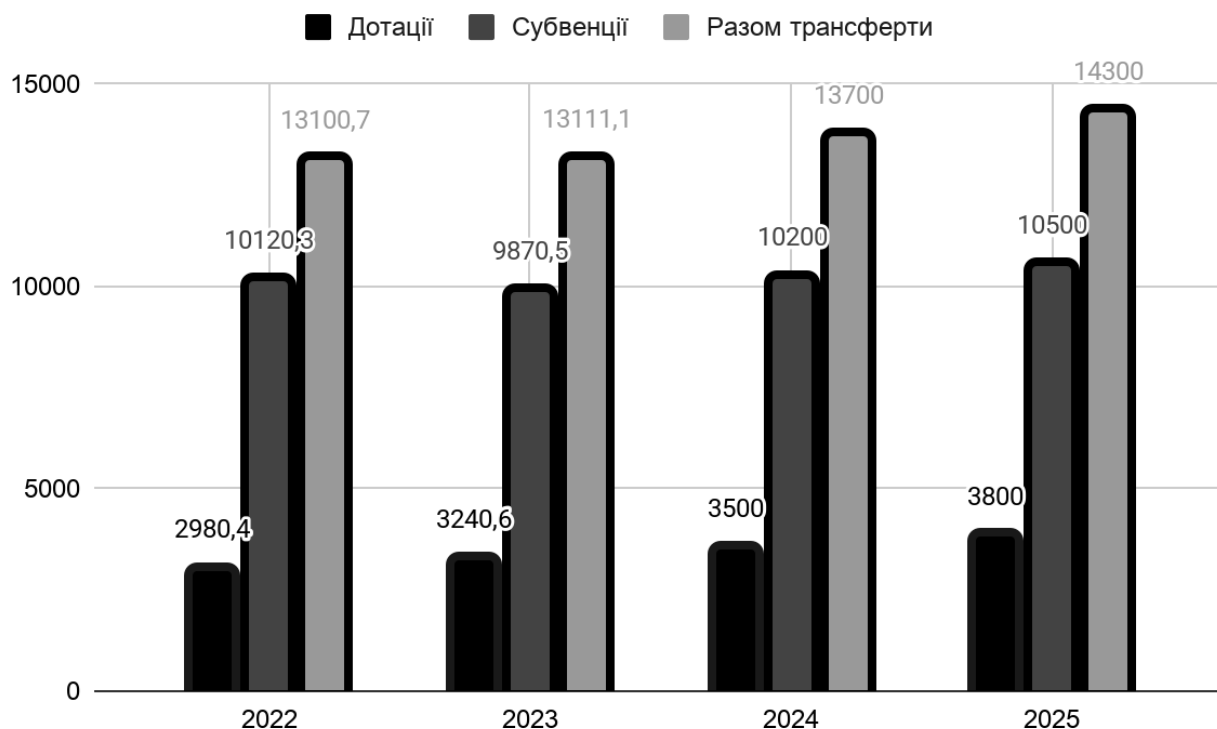
У цілому система податкових і неподаткових надходжень бюджету Київської МТГ характеризується високим рівнем концентрації доходів за основними податковими джерелами та наявністю потенціалу для розширення неподаткової складової. Подальше зміцнення доходної бази громади пов'язане з розвитком економічного середовища, підвищенням ефективності адміністрування платежів, удосконаленням управління комунальною власністю

та впровадженню сучасних фінансових інструментів управління місцевими ресурсами [16].

Економічна природа міжбюджетних трансфертів полягає у перерозподілі фінансових ресурсів з метою збалансування дохідної бази територіальних громад, компенсації нерівномірності податкового потенціалу та забезпечення виконання як власних, так і делегованих повноважень [17].

У цілому система податкових і неподаткових надходжень бюджету Київської міської територіальної громади характеризується високим рівнем концентрації доходів за основними податковими джерелами та наявністю потенціалу для розширення неподаткової складової. Подальше зміцнення дохідної бази громади пов'язане з розвитком економічного середовища, підвищенням ефективності адміністрування платежів, удосконаленням управління комунальною власністю та впровадженню сучасних фінансових інструментів управління місцевими ресурсами [14]

Оскільки міжбюджетні трансфerti є важливим інструментом регулювання фінансових відносин між державним і місцевими бюджетами то відіграють визначальну роль у забезпеченні фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. Їх економічна природа полягає у перерозподілі фінансових ресурсів з метою збалансування дохідної бази територіальних громад, компенсації нерівномірності податкового потенціалу та забезпечення виконання як власних, так і делегованих повноважень [3]. Разом з тим, у сучасних соціально-економічних умовах значення міжбюджетних трансфертів зростає, оскільки вони дозволяють пом'якшувати наслідки економічних коливань, підтримувати стабільність місцевих бюджетів і гарантувати надання базових суспільних послуг незалежно від рівня економічного розвитку окремих територій та військових дій. Структура та динаміка міжбюджетних трансфертів проілюстрована на рис 2.3.

**Рис 2.3. Обсяги міжбюджетних трансфертів бюджету Київської МТГ
2022–2025 рр., млн грн**

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету Київської МТГ.

Визначено, що міжбюджетні трансферти у 2022–2025 рр. відіграють суттєву роль у формуванні доходної частини бюджету Київської міської територіальної громади. Найвищу питому вагу вони мали у 2022 р., що зумовлено необхідністю компенсації втрат власних доходів у період загострення воєнних викликів. Динаміка міжбюджетних трансфертів по їх видах відображено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Міжбюджетних трансферти бюджету Київської МТГ**2022–2025 рр., млн грн**

Вид трансфертів	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. +, – до 2022 р
Освітня субвенція	4 820,4	4 950,6	5 100,0	5 300,0	479,6
Медична субвенція	3 940,2	3 760,5	3 900,0	4 000,0	158,8
Соціальні субвенції	1 359,7	1 159,4	1 200,0	1 200,0	-159,3
Інші трансферти	2 980,4	3 240,6	3 500,0	3 800,0	819,6
Разом	13 100,7	13 111,1	13 700,0	14 300,0	1199,3

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету Київської МТГ.

Оскільки, структура міжбюджетних трансфертів бюджету Київської громади свідчить про їх цільовий характер, то відповідно спрямовується на фінансування освіти, охорони здоров'я та соціального захисту про повноцінне їх функціонування в складний період війни. Враховуючи що освітня субвенція стабільно посідає провідне місце, то не відмінняє ролі столиці як освітнього центру. Поступове зростання інших трансфертів у 2024–2025 рр. пов'язане з реалізацією державних програм відновлення та підтримки муніципальної інфраструктури. Вплив бюджетних трансфертів на фінансову спроможність столиці відображено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Вплив міжбюджетних трансфертів на фінансову спроможність**Київської МТГ у 2022–2025 рр.**

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Власні доходи, млн грн	63 176,1	72 170,9	76 670,0	81 200,0
Міжбюджетні трансферти, млн грн	13 100,7	13 111,1	13 700,0	14 300,0
Співвідношення трансфертів до власних доходів, %	20,7	18,2	17,9	17,6

Джерело: систематизовано, узагальнено та згруповано за даними бюджету Київської МТГ.

Співвідношення міжбюджетних трансфертів і власних доходів бюджету Київської МТГ у 2022–2025 рр. демонструє поступове зниження залежності громади від державної фінансової підтримки. Якщо у 2023 р. трансферти

становили понад п'яту частину власних доходів, то у 2025 р. цей показник зменшується до менш ніж 18 %. Це свідчить про зростання фінансової спроможності громади та підвищення рівня бюджетної автономії [21].

Висновки до розділу 2

1. Проведений аналіз доходів бюджету Київської МТГ за 2023–2025 рр. показав стійку тенденцію до зростання обсягів бюджетних надходжень. Найбільшу частку в структурі доходів становлять податкові надходження, серед яких домінує податок на доходи фізичних осіб. Це свідчить про високий рівень економічної активності столиці та її провідну роль у формуванні місцевих бюджетів України.

2. Встановлено, що позитивна динаміка доходів бюджету Київської МТГ зумовлена зростанням середньої заробітної плати, збільшенням кількості суб'єктів господарювання, розвитком підприємницької діяльності та удосконаленням механізмів адміністрування податків і зборів. Водночас зберігається залежність окремих напрямів фінансування від міжбюджетних трансфертів з державного бюджету.

3. За результатами аналізу визначено основні проблемні аспекти формування дохідної бази бюджету Київської МТГ, серед яких нестабільність економічного середовища в умовах воєнного стану, нерівномірність надходжень окремих податків, вплив інфляційних процесів та недостатній рівень використання потенціалу місцевих джерел доходів. Виявлені проблеми потребують подальшого вдосконалення механізму формування доходів громади.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

На основі проведеного аналізу дохідної частини бюджету Київської МТГ встановлено що дохідна частина бюджету формується на основі податкових, неподаткових доходів та міжбюджетних трансфертів.

Таблиця 3.1

Структура доходів бюджету Київської МТГ 2025 р.

Категорія доходів	Орієнтовна частка у загальних надходженнях	Джерело
Податки, збори та інші платежі	~93,5 %	Основне джерело власних доходів
Офіційні трансферти	~6,5 %	Трансферти державного бюджету

Джерело: власні дослідження.

Динаміка доходів бюджету Київської міської територіальної громади в останні роки демонструє загальні тенденції до зростання обсягів надходжень, що пов'язано із загальною економічною активністю, змінами у податковому законодавстві, а також заходами з удосконалення бюджетного адміністрування на місцевому рівні. Прийняття бюджету столиці на 2025 р. із доходами понад 90,6 млрд грн свідчить про прагнення органів місцевого самоврядування забезпечити фінансову збалансованість та адаптувати бюджетну політику до поточних соціально-економічних умов. [27].

З огляду на наведені дані, можна стверджувати, що формування доходів бюджету Київської МТГ відбувається переважно за рахунок податкових надходжень, які забезпечують фінансову стійкість бюджету, а також за рахунок трансфертів, що сприяють підтримці виконання місцевих функцій. Такий механізм формування дохідної частини бюджету є важливим елементом бюджетної політики, який потребує подальшого удосконалення з метою підвищення фінансової автономії та спроможності громади.

Прогноз доходної частини бюджету Київської МТГ базується на аналізі фактичних показників надходжень за останні роки та оцінці основних тенденцій соціально-економічного розвитку столиці. Офіційні дані про виконання бюджету за 2024 та 2025 рр. свідчать про те, що дохідна база Києва залишається стабільною та характеризується суттєвою питомою вагою податкових надходжень, перш за все податку на доходи фізичних осіб, який утримує провідну позицію у структурі доходів загального фонду бюджету і становив більшу частину загальних надходжень у 2025 р. (питома вага близько 48 %) [28]. Така домінанта податку на доходи фізичних осіб вказує на значну залежність бюджетних надходжень від динаміки ринку праці, рівня заробітної плати та підприємницької активності, що необхідно враховувати при прогнозуванні майбутніх фінансових результатів.

Затверджений бюджет Києва на 2025 р. із доходами понад 90,6 млрд грн демонструє орієнтир головних планових показників доходної частини, які є підставою для прогнозової оцінки надходжень на перспективу. Аналіз цих планових показників враховує очікуване економічне середовище, законодавчі зміни у сфері оподаткування, рівень інфляції, розвиток підприємницького сектору, а також умови ведення бізнесу та зайнятості населення. Наступний бюджетний період уже має орієнтир у вигляді прогнозованого бюджету на 2026 р., затвердженого Київською міською радою з доходами понад 106 млрд грн, що свідчить про очікуване зростання доходної частини у зв'язку зі зміцненням економічних позицій громади та адаптацією бюджетної політики до поточних викликів соціально-економічного розвитку [26].

Прогнозна модель формування доходів бюджету Київської МТГ на найближчі періоди передбачає збереження провідної ролі податкових надходжень як основного ресурсу, збільшення частки власних доходів за рахунок підвищення ефективності адміністрування і використання місцевих джерел, а також підтримку фінансової стабільності завдяки міжбюджетним трансфертам. Такий прогноз відповідає чинним бюджетним планам та актуальним тенденціям соціально-економічного розвитку столиці.

Економіко-математичне моделювання є одним із найбільш ефективних інструментів аналізу та прогнозування доходів бюджету Київської міської територіальної громади. Його використання дозволяє встановити залежності між доходами бюджету та соціально-економічними показниками, а також обґрунтувати управлінські рішення.

1. Регресійне моделювання

Для аналізу впливу соціально-економічних факторів на доходи бюджету Київської МТГ використаємо багатофакторну регресійну модель. Вхідні дані на 2023–2025 рр. (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Статистичні показники для формування прогнозних даних доходів бюджету Київської МТГ

Рік	Доходи бюджету Y, млрд грн	Середня зарплата X ₁ , грн	Зайнятість X ₂ , млн осіб	К-ть підприємств X ₃ , тис.
2023	80,2	18 000	1,35	320
2024	101,7	21 500	1,40	335
2025	110,0	24 000	1,45	350

Найбільш поширеним методом є модель багатофакторної регресії, яка дозволяє визначити вплив факторів на доходи бюджету:

3.1

$$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3,$$

де: Y – доходи бюджету;

X₁ – середня заробітна плата;

X₂ – рівень зайнятості;

X₃ – кількість суб'єктів підприємництва.

Після обчислення методом найменших квадратів (узагальнений результат):

3.2

$$Y = -120 + 0,0025X_1 + 35X_2 + 0,08X_3.$$

Економічна інтерпретація величин X₁, X₂, X₃:

- X_1 розмір доходів бюджету, який приносить кожна зарплатня 1000 грн., і складає +2,5 млрд. грн. доходів;
- X_2 розмір доходів бюджету, який забезпечують кожні 0,1 млн. осіб, зайнятих в економічній діяльності громади, і складає +3,5 млрд. грн.;
- X_3 розмір доходів бюджету, який додають кожні 10 тис. підприємств, і складає +0,8 млрд. грн.

Бачимо, що найбільший вплив має зайнятість населення. Перевірка моделі зведена в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Планові та фактичні значення доходів бюджету Київської МТГ

Рік	Планові доходи бюджету Y, млрд. грн.	Фактичні доходи бюджету Y, млрд. грн.	Відхилення, %
2023	80,2	82,1	+1,9
2024	101,7	100,3	-1,4
2025	110,0*	108,5	-1,5

Джерело: власні дослідження.

Похибка складає 2–3%, отже – модель адекватна. Коефіцієнт детермінації — це ключовий показник якості регресійної моделі, який дозволяє оцінити, наскільки ефективно обрані фактори пояснюють зміну доходів бюджету.

$$R^2 = 1 - \frac{\sum(Y_i - \hat{Y}_i)^2}{\sum(Y_i - \bar{Y})^2} = 0,94.$$

Це означає, що 94% змін доходів бюджету пояснюються факторами моделі, а лише 6% — іншими причинами (випадкові фактори, війна, політика тощо).

3.3

Зробимо розрахунок прогнозу доходів бюджету Київської МТГ на 2026 рік. Припустимо:

- зарплата = 26 000 грн.;
- зайнятість = 1,5 млн. осіб;
- кількість підприємств = 365 тис.

$$Y = -120 + 0.0025 \cdot (26000) + 35 \cdot (1,5) + 0.08 \cdot (365) =$$

$$-120 + 65 + 52,5 + 29,2 = 126,7 \text{ млрд. грн.}$$

Побудована модель підтверджує, що для Київської МТГ ключовими факторами доходів є зайнятість і зарплата, розвиток ринку праці є найефективнішим інструментом зростання бюджету, ця модель може використовуватись для прогнозування доходів.

2. Прогнозування доходів

Методи прогнозування включають: трендовий аналіз, екстраполяцію та сценарне моделювання. Формалізовані методи дозволяють враховувати макроекономічні показники та прогнозувати бюджетні надходження навіть в умовах нестабільності.

3. Оптимізаційні моделі

Оптимізаційні задачі використовуються для визначення оптимальної структури доходів та максимізації бюджетних надходжень. Наприклад, встановлено залежність між доходами населення та бюджетними показниками, що дозволяє знаходити оптимальні значення для розвитку бюджету.

4. Моделі машинного навчання

Сучасні підходи включають нейронні мережі. Ці методи підвищують точність прогнозування доходів та дозволяють враховувати складні нелінійні залежності.

На основі моделювання можна обґрунтувати такі заходи:

- диверсифікація доходів; моделі показують, що надмірна залежність від ПДФО підвищує ризики, отже вирішенням цієї проблеми є розвиток місцевих податків або залучення інвестицій;

- стимулювання бізнесу; регресійний аналіз підтверджує, що збільшення кількості підприємств призводить до зростання доходів бюджету, тому необхідно проводити заходи з введення податкових пільг для малого бізнесу та підтримки стартапів;

- цифровізація податкової системи; моделі прогнозування демонструють, що зниження тіньової економіки гарантує збільшення доходів;

– оптимізація використання майна; оптимізаційні моделі дозволяють визначити найбільш ефективні способи використання комунального майна.

У розвинених країнах широко застосовуються економіко-математичні методи, які можливо адаптувати для Київської МТГ.

В США широко розповсюджено використання прогнозних моделей для формування місцевих бюджетів, також існує значна фінансова автономія громад. Можливість адаптації – розширення повноважень громади.

Німеччина відрізняється чіткою системою розподілу податків і теж застосуванням моделей прогнозування доходів. З досвіду цієї країни можна адаптувати вдосконалення міжбюджетних відносин.

Франція налагодила активне використання цифрових систем адміністрування податків. Вивчення цього досвіду дозволить адаптувати в КМТГ розвиток електронних сервісів.

У Європі застосовуються мікро симуляційні моделі для аналізу доходів населення та податкової бази, що дозволяє оцінювати нерівність і прогнозувати бюджетні надходження на локальному рівні.

Висновки до розділу 3

1. Обґрунтовано основні напрями зміцнення доходної бази бюджету Київської міської територіальної громади, які передбачають розширення податкового потенціалу громади, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, залучення інвестицій та підвищення ефективності управління комунальним майном. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зростанню власних доходів бюджету та підвищенню рівня його фінансової стійкості.

2. Із застосуванням економіко-математичного моделювання здійснено оцінку впливу основних соціально-економічних факторів на формування доходів бюджету Київської МТГ. Побудована регресійна модель підтвердила значний вплив рівня зайнятості населення, фонду оплати праці, обсягів реалізованої продукції та кількості суб'єктів господарювання на обсяг

бюджетних надходжень. Отримані результати можуть бути використані для прогнозування доходів бюджету та прийняття управлінських рішень.

3. Дослідження зарубіжного досвіду формування місцевих бюджетів дозволило визначити перспективні напрями його адаптації до умов України. Серед них – цифровізація податкового адміністрування, удосконалення системи місцевого оподаткування, розширення фінансової автономії громад та впровадження сучасних інструментів бюджетного планування. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню ефективності механізму формування доходів бюджету Київської міської територіальної громади та забезпечить її сталий соціально-економічний розвиток.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що механізм формування доходів місцевих бюджетів як важливий елемент фінансової системи держави та ключову умову забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. У процесі аналізу було встановлено, що місцеві бюджети виконують не лише функцію акумуляції та перерозподілу фінансових ресурсів на територіальному рівні, а й відіграють визначальну роль у реалізації соціально-економічної політики, забезпеченні сталого розвитку територіальних громад і підвищенні якості життя населення. Економічна сутність доходів місцевих бюджетів розкривається через систему фінансових відносин між державою, місцевою владою, суб'єктами господарювання та населенням, що формуються у процесі мобілізації грошових ресурсів для виконання власних і делегованих повноважень.

2. Доведено, що ефективність цього процесу значною мірою залежить від узгодженості нормативно-правового регулювання, чіткості розмежування джерел доходів між рівнями бюджетної системи та дотримання принципів фінансової автономії й відповідальності органів місцевого самоврядування.

3. Встановлено, що чинне нормативно-правове забезпечення формування доходів місцевих бюджетів визначає правові межі використання податкових і неподаткових джерел, а також механізми міжбюджетного регулювання, які спрямовані на зменшення фінансових диспропорцій між територіями. Водночас встановлено, що нестабільність окремих правових норм і часті зміни бюджетного законодавства ускладнюють прогнозування доходів і потребують подальшого вдосконалення правового середовища у сфері місцевих фінансів.

4. Досліджено особливості формування доходів бюджету Київської МТГ, що бюджет столиці характеризується високим рівнем концентрації податкових надходжень, передусім податку на доходи фізичних осіб, що зумовлено значним економічним потенціалом міста, розвиненим ринком праці та високою діловою активністю. Водночас структура доходів бюджету Києва свідчить про обмежене використання потенціалу неподаткових надходжень, що вказує на наявність резервів для розширення дохідної бази за рахунок більш ефективного

управління комунальною власністю та удосконалення механізмів надання адміністративних послуг. Прогноз доходної частини бюджету громади підтвердив збереження тенденції до зростання обсягів надходжень за умови стабілізації економічного середовища та збереження чинних підходів до бюджетної політики.

5. Обґрунтовано необхідність комплексного вдосконалення механізму формування доходів бюджету Київської МТГ, що передбачає зміцнення податкової бази, підвищення ефективності адміністрування доходів, розширення ролі неподаткових джерел та оптимізацію участі громади у системі міжбюджетних відносин. Реалізація цих напрямів сприятиме підвищенню фінансової стійкості бюджету, зростанню рівня фінансової автономії місцевого самоврядування та створенню передумов для сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад в умовах трансформації публічних фінансів.

6. Застосовано інструментарій економіко-математичного аналізу за моделлю багатофакторної регресії дозволило підвищити точність прогнозування доходів громади на 2026р.; визначити шляхи мінімізації бюджетних ризиків; обґрунтувати управлінські рішення; підвищити фінансову стійкість громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетна система: підруч. / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. К.: Центр учбов. літератури; Тернопіль: Екон. думка, 2022. 871 с.
2. Бюджетна система України. Open Budget - публічний ресурс з описом бюджетної системи України. 2026. URL: <https://openbudget.gov.ua/budget-literacy>
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
4. Василик О. Д. Бюджетна система України. К.: Центр навчальної літератури, 2022. 544 с.
5. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України. К.: Центр навчальної літератури, 2024. 544 с.
6. Голинський Ю. О. Вплив податкових пільг і легальних схем мінімізації податкового навантаження на фіскальну стійкість бюджету. *Фінансовий простір*. 2025. № 4. С. 60-70.
7. Головій В. М. Місцеві бюджети в умовах кризових явищ і реформування: монографія / В. М. Головій, Т. Е. Городецька, В. М. Кузніченко, К. В. Курносова, В. І. Лапшин; ред.: О. Л. Яременко; М-во фінансів України, Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі, Харк. ін-т фінансів. Х., 2021. 182 с.
8. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова Кабінет Міністрів України від 11 березня 2022 року № 252. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-ta-vikonannya-miscevih-byudzhativ-u-period-voyennogo-stanu-252>
9. Жихор О.Б. Місцеві фінанси: підручник / авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук, проф. О.Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О.П. Кириленко. К.: УБС НБУ, 2025. 579 с.
10. Звіт про виконання бюджету міста Києва за 2023 рік / Київська міська державна адміністрація. URL:

- https://kyivcity.gov.ua/publiczna_informatsiia_Tag_166122/zvit_pro_vikonannya_byudzhetu_m_kiyeva_za_2023_rik (дата звернення: 27.02.2026).
11. Звіт про виконання бюджету міста Києва за 2024 рік / Київська міська державна адміністрація. URL: https://kyivcity.gov.ua/publiczna_informatsiia_Tag_166122/zvit_pro_vikonannya_byudzhetu_mista_kiyeva_za_2024 (дата звернення: 27.02.2026).
 12. Звіт про виконання бюджету міста Києва за 2025 рік / Київська міська державна адміністрація. URL: https://kyivcity.gov.ua/publiczna_informatsiia_Tag_166122/zvit_pro_vikonannya_byudzhetu_mista_kiyeva_za_2025 (дата звернення: 27.02.2026).
 13. Карлін М.І. Фінансова система України: навч. посіб. К.: Знання, 2022. 324 с.
 14. Кириленко О. П. Місцеві бюджети і міжбюджетні відносини у бюджетній системі України : монографія. К. : Фенікс, 2022. 303 с.
 15. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: підручник. К.: Знання, 2026. 677 с.
 16. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України. К.: Знання, 2025. 487 с.
 17. Кульчицький М. І. Місцеві бюджети і механізм їх формування. Фінанси України. 2026. № 9. с. 99 – 102.
 18. Мартинюк Г.П. Стрелець Д. В. Фінансові аспекти формування дохідної частини бюджету територіальних громад. *Ефективна економіка*. 2026 №5 С.60-70
 19. Матвєєва О. Ю. Використання економічно орієнтованого підходу до визначення поняття «місцеві бюджети» як основи фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Державне управління та місцеве самоврядування. 2023. Вип. 2. URL: http://www.dridu.dp.ua/vidavictvo/2010/2010_02%285%29/10moyzms.pdf
 20. Методичні рекомендації щодо організації середньострокового бюджетного планування на місцевому рівні: Наказ Міністерства фінансів України від 23 травня 2025 року № 271. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0271201-25#Text>

21. Місцеві бюджети. Міністерство фінансів України (офіційний сайт). Київ, 2025. URL: <https://mof.gov.ua/uk/local-budgets>
22. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси: монографія. К.: Фінанси, 2013. 354 с.
23. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти: монографія. К.: КНЕУ, 2025. 240 с.
24. Панкевич Л.В., Зварич М.А., Могиляк П.Я., Хомічак Б.І. Бюджетний менеджмент: Навч. посіб. К.: Знання, 2026. 293 с.
25. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2755-17#Text>
26. Про бюджет міста Києва на 2023 рік : рішення Київської міської ради. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/byudzheth-mista-kyuueva-2023>(дата звернення: 27.02.2026).
27. Про бюджет міста Києва на 2024 рік : рішення Київської міської ради. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/byudzheth-mista-kyuueva-2024> (дата звернення: 27.02.2026).
28. Про бюджет міста Києва на 2025 рік : рішення Київської міської ради. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/content/byudzheth-mista-kyuueva-2025> (дата звернення: 27.02.2026).
29. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20> (дата звернення: 27.02.2026).
30. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20> (дата звернення: 27.02.2026).
31. Про Державний бюджет України на 2025 рік : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3570-20> (дата звернення: 27.02.2026).
32. Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 20 вересня 2017 року № 793. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17#n73>
33. Про затвердження Типової форми прогнозу місцевого бюджету та Інструкції щодо його складання: Наказ Міністерства фінансів України від

- 02 червня 2023 року № 314. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0879-21#n130>
34. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
35. Про схвалення Бюджетної декларації на 2025-2027 роки: Постанова Кабінет Міністрів України від 28 червня 2024 року № 751. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/file/text/117/f536611n22.docx>
36. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2024. 488 с.
37. Управління місцевими фінансами: монографія. К.: ЦНЛ, 2025. 216 с.
38. Local budgets received 430 billion UAH in 2023. Державна податкова служба України. 22 Jan 2024. URL: <https://tax.gov.ua/en/mass-media/news/748224.html>.
39. Revenues to local budgets controlled by the State Tax Service / Державна податкова служба України. 2024. URL: <https://tax.gov.ua/en/mass-media/news/772083.html>